

ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ РІЗНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

ORGANIZATION OF EXTRACURRICULAR WORK IN A FOREIGN LANGUAGE FOR STUDENTS OF DIFFERENT SPECIALTIES

У статті описуються особливості організації позааудиторної роботи з іноземної мови для студентів різних спеціальностей. Розглянуто термін позааудиторна робота в кількох векторах. Частина дослідників трактує таку діяльність студентів у позанавчальний час лише як складову частину виховної роботи. Інші науковці розглядають позааудиторну роботу як одну з форм організації вільного часу студентів. Популярним є також тлумачення позааудиторної роботи як навчальної самостійної діяльності студентів.

Проаналізовано, що позааудиторна робота з іноземної мови є важливою складовою частиною навчального процесу, що має на меті не тільки організацію самостійної діяльності студентів після занять, а й, звичайно, поглиблення знань із предмета, розширення кругозору (на основі культури країни, мова якої вивчається), прояв креативності й творчого потенціалу студентів будь-якого фаху. Також неможливо оминути увагою той факт, що всі позааудиторні заходи мають виховну функцію для їх учасників.

Визначено три види позааудиторної роботи згідно з кількістю учасників: індивідуальна, групова й масова. Форм позааудиторної роботи з іноземної мови може бути велика кількість, все залежить від підходу адміністрації або викладача іноземної мови й активності студентів. Було детально зосереджено увагу на організації тих заходів, які є найактуальнішими для цікавої та продуктивної позааудиторної роботи з іноземної мови у вищому навчальному закладі, а саме дискусійний клуб і науково-практичний квест.

З'ясовано, що позааудиторна діяльність з іноземної мови розширює лімітовані кордони навчального часу й дозволяє студентам продемонструвати набуті знання на практиці без часових обмежень. Підбір викладачем правильної форми позааудиторної роботи для студентів буде стимулювати інтерес до вивчення іноземної мови й бажання проявляти свою індивідуальність і творчий потенціал у подальшому навчанні.

Ключові слова: позааудиторна робота з іноземної мови, позанавчальна діяльність,

дискусійний клуб, науково-практичний квест, творчий потенціал.

The article describes the features of the organization of extracurricular work in a foreign language for students of different specialties. The term extracurricular work in several vectors is considered. Some researchers interpret such activities of students in extracurricular activities only as part of educational work. Other scholars consider extracurricular work as a form of organizing students' free time. Also popular is the interpretation of extracurricular activities as educational independent activities of students.

It is analyzed that extracurricular work in a foreign language is an important component of the educational process, which aims not only to organize independent activities of students after classes, but also usually deepen knowledge of the subject, broaden horizons (based on the culture of the country whose language is studied), creativity and creative potential of students of any specialty. Also, it is impossible to ignore the fact that all extracurricular activities have an educational function for their participants.

There are three types of extracurricular activities according to the number of participants: individual, group and mass. Forms of extracurricular work in a foreign language can be many, it all depends on the approach of the administration or teacher of a foreign language and the activity of students. Attention was focused in detail on the organization of those events that are most relevant for the organization of interesting and productive extracurricular work on a foreign language in the university, namely the discussion club and scientific-practical quest.

It has been found that extracurricular activities in a foreign language expand the boundaries of study time, which are limited and allow students to demonstrate the acquired knowledge in practice without time limits. Selection by the teacher of the correct form of extracurricular work for students will stimulate interest in learning a foreign language and the desire to show their individuality and creative potential in further education.

Key words: extracurricular work in foreign languages, extracurricular activities, discussion club, scientific-practical quest, creative potential.

УДК 371.13:37.03

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/35.27>

Чайка О.В.,

канд. пед. наук,

доцент кафедри іноземних мов

Одеського національного медичного

університету

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Пріоритетним напрямом сучасної освіти в Україні є її комплексне оновлення на всіх рівнях та етапах. Щорічно зростають вимоги до підготовки спеціалістів різних сфер діяльності. Кожний роботодавець бажає бачити не тільки кваліфікованого у своїй справі спеціаліста, а й сучасного, готового до змін працівника. Людина, яка без проблем долучається до використання сучасних технологій та інноваційних підходів у роботі, буде вигідно вирізнятися серед інших претендентів на посаду. Важливе місце у формуванні такого фахівця посідає вивчення іноземних мов.

Завданням сучасного вищого навчального закладу (далі – ВНЗ) є підготовка спеціаліста, який на достойному рівні володіє іноземними мовами, здатного до професійного спілкування із зарубіжними партнерами, спроможного вивчати іноземну літературу за фахом без перешкод. Навчання такого конкурентоздатного фахівця не можливо проводити лише за старими канонами й правилами. Ситуація потребує використання інноваційних технологій і модернізації методів викладання іноземних дисциплін в навчальний і позанавчальний час. Шляхом проведення позааудиторної роботи з іноземної мови процес вивчення цієї

дисципліни буде лише прискорюватися та вдосконалюватися за умови підбору правильного виду позааудиторного заходу викладачем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Опрацювання сучасної науково-педагогічної літератури свідчить, що питання організації позааудиторної роботи досліджувалось у різних аспектах. Позааудиторну роботу як важливу складову частину вищої освіти у своїх працях розглядають: Т. Іванайська, О. Медведєва, І. Карпова, Н. Галєєва, А. Алексюк, Н. Грекова, М. Іванова, Л. Онуцак, І. Сулим-Карлір та інші. Заслужують також уваги наукові розвідки Т. Левченко, Н. Абашкіної, Л. Михайлової, М. Борисенко, Н. Гузієвої, Н. Лошкарьової, Л. Пуховської, де розглядається викладання іноземної мови у ВНЗ із професійно спрямованими дисциплінами. Нами було розглянуто також роботи А. Кордонської, О. Сиротіна, Л. Ритікової, в яких науковці поєднують позааудиторну роботу з вивченням іноземних мов, проте вони розглядають це питання лише в контексті однієї спеціальності, пропонуючи лише вузько спрямовані види позааудиторної діяльності студентів. На нашу думку, питання організації позааудиторної роботи з іноземної мови може зацікавити викладачів ВНЗ різних спеціальностей. Таким чином, нами була виділена не вирішена раніше частина загальної проблеми, що й зумовило тему дослідження.

Мета статті полягає у визначенні особливостей організації позааудиторної роботи для студентів, що навчаються за різними спеціальностями, з метою вдосконалення їх знань з іноземної мови й розкриття творчого потенціалу.

Виклад основного матеріалу. Опанування іноземної мови – це непростий і місткий процес, що займає досить багато часу. Як відомо, найкраще мова вивчається під час її практичного застосування, проте обмежені рамки аудиторного часу не завжди дозволяють це робити в повному обсязі й на достойному рівні. виправити цю ситуацію можливо за умови раціональної організації всього навчального процесу шляхом введення позааудиторної роботи з іноземної мови. Залучення студентів до такої діяльності, на наш погляд, сприяє розширенню світогляду й вдосконаленню їх знань із мови, що були отримані на лекціях і семінарах попередньо. Розвиток їхньої креативності, естетичних смаків, уміння працювати в команді й знайомство з новою культурою та побутом країни, мова якої вивчається, в майбутньому завжди стане в пригоді людині будь-якої професії.

Позааудиторна робота, як правило, розглядається науковцями в кількох векторах. Частина дослідників трактують таку діяльність студентів у позанавчальний час лише як складову частину виховної роботи (І. Хлестун, О. Резніченко, Л. Кондрашова, С. Шашенко й інші).

Позааудиторна виховна робота особливо важлива в процесі формуванні особистості, оскільки вона дещо відрізняється від загального навчального процесу своєю різноманітністю та неординарними видами її проведення. Ефективність і результативність позааудиторної роботи залежить від дотримання всіх умов під час її організації [5, с. 287].

Інші науковці розглядають позааудиторну роботу як одну з форм організації вільного часу студентів (В. Бочелюк, В. Коваль, В. Коваленко, Т. Ковальчук та інші).

Позааудиторна робота у вищому навчальному закладі – складова частина навчально-виховного процесу, одна з форм організації дозвілля студентів. Вона влаштовується та проводиться в позааудиторний час органами студентського самоврядування за активної допомоги й тактовного керівництва з боку педагогічного колективу, особливо кураторів груп [4, с. 114].

Популярним є також тлумачення позааудиторної роботи як навчання самостійної діяльності студентів (А. Алексюк, Н. Грекова, М. Іванова, Л. Онуцак, І. Сулим-Карлір).

У статті науковець М. Іванова самостійну роботу студентів розглядає у двох видах: аудиторному, що виконується на занятті чи в інший передбачений для цього навчальний час, і позааудиторному, який своєю чергою може бути обов'язковим і факультативним, причому перший із них повинен регулюватися навчальним планом [1, с. 13].

Ототожнюючи вищезазначені тлумачення терміну позааудиторна робота, ми доходимо висновку, що доцільним буде розгляд цієї діяльності не тільки в одному певному векторі.

Зважаючи на те, що ми розглядаємо не просто позааудиторну роботу у ВНЗ, а саме організацію цієї діяльності з іноземної мови для студентів різних спеціальностей, – ми маємо своє тлумачення цієї дефініції. На нашу думку, позааудиторна робота з іноземної мови є важливою складовою частиною навчального процесу, що має на меті не тільки організацію самостійної діяльності студентів після занять, а й, звичайно, поглиблення знань із предмету, розширення кругозору (на основі культури країни, мова якої вивчається), прояв креативності й творчого потенціалу студентів будь-якого фаху. Також неможливо оминати увагою той факт, що всі позааудиторні заходи мають виховну функцію для їх учасників. Вміння самостійно підготувати й організувати певний позааудиторний захід або проєкт з іноземної мови, побудувати правильну й комфортну роботу в команді, швидко знайти правильний вихід у нестандартній проблемній ситуації, що може виникати під час підготовки або проведення позааудиторного заходу з іноземної мови, дисциплінує студента й готує його до «справжнього життя».

Позааудиторна робота у ВНЗ може проходити за різними сценаріями, зважаючи на кількість учасників і готовність викладача іноземної мови або адміністрації навчального закладу до організації такого заходу. Одним із важливих критеріїв, що має враховуватися під час планування заходу в позанавчальний час, є принцип добровільності учасників. Позааудиторний захід, що був нав'язаний його організатором, не буде мати ніякого успіху й не буде виконувати виховну, освітню та розвивальну функції, що було закладено в його основі.

Завданням викладача іноземної мови або адміністрації ВНЗ під час планування будь-якого виду позанавчальної діяльності є врахування індивідуальних особливостей та інтересів студентів, беручи за основу їхню майбутню професію. Не слід забувати про той факт, що навчальний матеріал з іноземної мови, що буде закладений в основу позанавчального заходу, має співпадати з навчальним планом, за яким працюють студенти на практичних заняттях і семінарах.

Зазвичай, дослідники виділяють три види позааудиторної роботи згідно з кількістю учасників: індивідуальна, групова й масова.

Індивідуальна позааудиторна робота з іноземної мови може проводитися з окремими студентами. Для таких учасників можна запропонувати: декламування уривку з твору або вірша мовою, що вивчається, підготовку доповіді або презентації іноземної країни й особливостей проживання в ній, виготовлення стіновок або збірок цікавих фактів іноземною мовою тощо. Залучення до такої діяльності може проводитися як на постійній основі, так і епізодично.

Групова форма позааудиторної діяльності з іноземної мови може об'єднувати студентів однієї групи або одного курсу, оскільки вони навчаються за одною програмою. Цей вид позанавчальної роботи має чітку організаційну структуру й планується заздалегідь як організатором, так і його учасниками. До такої форми можна віднести: гуртки, дискусійні клуби, науково-практичні квести, розмовні вечори й інше. Проходити такі заходи можуть щотижнево (гуртки, розмовні вечори) або з періодичністю кілька разів на рік (дискусійні клуби, квести).

Масові форми позааудиторної роботи можуть охоплювати студентів різних курсів і спеціальностей. Ці заходи плануються заздалегідь, проте часто не мають певної структури. До таких видів відносимо: фестивалі, конкурси, науково-практичні конференції, тематичні вечори й тижні іноземної мови. Проводять такі позааудиторні заходи, як правило, не більше 1–2 рази на рік.

Отже, форм позааудиторної роботи з іноземної мови може бути велика кількість, все залежить від підходу адміністрації або викладача іноземної мови й активності студентів. Зупиняємось деталь-

ніше на тих формах, які вважаємо найактуальнішими для організації цікавої та продуктивної позааудиторної роботи з іноземної мови у ВНЗ.

Одним із перших розглянемо таку групову форму позааудиторної роботи, як дискусійний клуб. Критичне мислення та особистісна орієнтація в сучасному світі є важливою складовою частиною освітнього процесу. Застосування методу дискусій у навчальному й позанавчальному процесі, на нашу думку, якнайкраще сприяє опануванню правильними навичками спілкування в будь-якій ситуації. За допомогою цього методу студенти вчаться вести полілог або діалог, поважати чужу думку й формувати й відстоювати власну думку, адекватно сприймати критику й похвалу, долати труднощі або страх перед комунікацією чужою мовою та перед висловлюванням своїх власних думок.

Дискусія допомагає кожному студенту реалізувати свої власні здібності, використати набутий життєвий досвід для засвоєння нових знань. Зацікавленість самостійно розв'язати проблему, навколо якої йде дискусія, є стимулом процесу пізнання [6, с. 331].

Організація такого дискусійного клубу з іноземної мови у ВНЗ не займе багато часу й не потребує багато зусиль. Головне – запросити активних і творчих студентів, що забажають покращити й поглибити свої знання з іноземної мови, й пояснити їм основні правила участі в клубі. Підготовку до дискусії влучно проводити протягом 2–3 попередніх занять – це опрацювання лексики й фразеології з мови, що вивчається. Викладачу доцільно буде акцентувати студентів на тому, як правильно розпочати дискусію, як представити себе, як ввічливо долучитися до обговорення та як яскраво закінчити її. Важливим є також розподіл ролей. Викладач, як правило, може взяти на себе роль ведучого, оскільки так він зможе тримати під контролем перебіг позааудиторного заходу. Розподіл ролей між студентами може відбуватись за допомогою жереба або за алфавітом, згідно зі списком учасників. Надавати можливість обирати учасникам самостійно, яку позицію вони будуть відстоювати, не продуктивно, оскільки під час вибору теми можуть виникнути серйозні конфлікти між майбутніми дискусіантами.

Організуючи дискусію, викладач повинен сам мінімально говорити, його основне завдання для тих, хто виступає, – створити умови невимушеної бесіди. Протягом проведення дискусії викладач лише записує помилки й недоліки в мовленні виступаючих, не виправляючи їх. Серед учасників рівень володіння іноземною мовою може бути різний, а постійне їх коригування під час активної частини дискусії буде заважати студентам. Роботу над помилками можливо провести на наступному засіданні дискусійного клубу.

Питання, що виносяться на дискусію, мають бути провокаційними, проте вони повинні співпадати з лексичним і граматичним матеріалом, який або вивчався раніше, або вивчається зараз за програмою дисципліни. Проте обирати тему самостійно також не правильно. Нецікава тематика дискусії не зможе залучити студентів до участі в ній і не дасть бажаного результату. Студенти можуть взяти в ній участь, але диспут буде «штучним», лише кілька стандартних фраз. В іншому випадку студенти можуть взагалі відмовитися від участі в клубі. Зважаючи на це, слід запропонувати кілька тем у межах навчального плану.

Отже, організація такого позааудиторного заходу, як дискусійний клуб формує в студентів культуру мовлення та навчає їх правильно застосовувати набуті знання з іноземної мови на практиці.

Реформування системи вищої освіти нині створює сприятливі умови для впровадження активних методів навчання та сучасних інноваційних технологій як під час проведення аудиторних, так і під час позааудиторних занять. Одним із таких популярних методів є технологія вебквесту, що використовується під час організації науково-практичних квестів.

Засновники технології вебквесту Б. Додж і Т. Марч визначають його як дослідницьку довідково-орієнтовану діяльність, у результаті якої студенти здійснюють пошук інформації, використовуючи інтернет-ресурси й відеоконференції [3, с. 346].

У словнику-госларії «Інноваційні технології навчання» вебквест розглядається як інтерактивний процес, під час якого студенти самостійно одержують необхідні знання, використовуючи ресурси Інтернет; проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якого використовуються ресурси Інтернет [2, с. 98].

На думку В. Шмідт, вебквести – це мініпроекти, основані на пошуку інформації в Інтернеті. Завдяки такому конструктивному підходу до навчання студенти не тільки добирають та упорядковують інформацію, отриману з Інтернету, але й скеровують власну діяльність на поставлене перед ними завдання, пов'язане з їхньою майбутньою професією [7].

Використання методу вебквесту на заняттях з іноземної мови є досить актуальним питанням і розглядається багатьма дослідниками у різних аспектах. На нашу думку, часові рамки аудиторного навчання не можуть дозволити студентам повноцінно захистити свій проєкт і взяти активну участь в обговоренні його особливостей, а тому він втрачає свою значущість для них. Наступного разу вони можуть втратити бажання брати участь у будь-якому варіанті позааудиторної роботи. Можливість проведення позааудиторного заходу з іноземної мови, в основі якого буде застосована технологія вебквесту, надасть простір для роз-

криття креативного потенціалу студента й систематизації набутих знань із мови без поспіху й надмірних переживань.

Організація науково-практичного квесту у ВНЗ як одного з форм позааудиторної діяльності має проходити структуровано. Можна виділити такі етапи в цій роботі для викладача: вибір матеріалу з іноземної мови, підбір учасників серед охочих, підготовка до проведення квесту, пояснення умов для участі в ньому для студентів, організація захисту проєктів, оцінювання отриманих результатів та їх обговорення з учасниками.

Науково-практичний вебквест має в основі самостійну роботу студента, продуктом якої є створення ним оригінального й творчого дослідження з певної теми. Протягом роботи над ним студент отримує такі вміння, як структурування своїх знань, знайомство з різними способами опрацювання інформації, а також формує вміння правильно презентувати свої матеріали іноземною мовою, тим самим розвиваючи свої комунікативні здібності. Завданням викладача є лише підбір актуальної теми для учасників цього виду позааудиторної роботи й консультація їх стосовно критеріїв оцінювання результату дослідження.

Висновки. Підсумовуюче все вищезазначене, можемо зробити висновок, що організація позааудиторної роботи з іноземної мови у ВНЗ дає багато можливостей щодо підготовки самоорганізованого, освіченого й сучасного спеціаліста зі знанням іноземних мов. Позааудиторна діяльність з іноземної мови розширює лімітовані кордони навчального часу й дозволяє студентам продемонструвати набуті знання на практиці без часових обмежень. Підбір викладачем правильної форми позааудиторної роботи для студентів буде стимулювати інтерес до вивчення іноземної мови й бажання проявляти свою індивідуальність і творчий потенціал у подальшому навчанні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Иванова М.А. Формирование учебных умений студентов во внеаудиторной самостоятельной работе (на примере иностранного языка на неязыковом факультете) : автореф. дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Рязань, 2005. 38 с.
2. Кадемія М.Ю., Ткаченко Т.В., Євсюкова Л.С. Інноваційні технології навчання: словник глосарій : навчальний посібник для студентів, викладачів навчальних закладів. Львів, 2011. 196 с.
3. Каньковський І.Є. Система професійної підготовки інженерів-педагогів автотранспортного профілю : монографія / за ред. Н.Г. Ничкало. Хмельницький, 2014. 562 с.
4. Коваленко В.А. Формування духовності студентської молоді в процесі позааудиторної роботи. *Вісник Житомирського державного університету. Сер. Педагогіка*. 2009. № 52. С. 114–117.
5. Сиротін О.С., Мишак О.О. Виховна позааудиторна робота з іноземної мови як засіб формування

особистості майбутнього фахівця аграрної галузі. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Сер. Педагогіка і психологія.* 2016. № 2 (12). С. 287–289.

6. Тетерятникова О.І. Дискусія на уроках вивчення іноземної мови як одна з найважливіших умов формування розвинутої особистості з високим рівнем

кваліфікаційних знань. *Гуманітарно-економічні дослідження.* 2008. № 1. С. 331–334.

7. Шмідт В.В. Технологія вебквеста при навчанні англійської мови студентів немовних спеціальностей. URL: http://sconference.org/publ/nauchno_prakticheskie_konferencii/12-1-0-174 (дата звернення: 02.05.2020).